HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

וכשם שאין מזימין את העדים אלא בפניהם כך אין מכחישין את העדים אלא בפניהם. שהרי הס בתין לחייבן כדי לעונשן לא נפש לו ממון והתורה אמרה[ה] והועד בבעליו יבא בעל השור ויעמוד על שורו (ב"ק דף קיב:): **כך אין מכחישין.** אפילו לבטל עדותן: **לא הוו משגיחין בהו.** בעדי השטר לגבות על פיהס: **השתא.** דאיכא למימר אילו הוו קמן הוו מודו להני אמרת מהימני: **ואוקי ממונא בחזקת מריה.** בחזקת הלוה ואס קרקע היא תעמוד בחזקת המוכר. ודקתני בברייי' אין נאמנים לא דליהוי שטרא מעליא למיגבי ביה אלא דלא קרעינן ליה ואי תפיס מידי והדר אתי הלי ותבע מייה לא מפקינן מייה דאמרינן אוקי תרי לבהדי תרי וממונא בחזקתו[ו] היכא דקאי: **זבין נכסיה.** מכר קרקעותיו: **חליס.** בריא: **ולא אמרן.** דאוקי נכסי בחזקת בר שטיא: **אלא דאיס ליה.** בנכסיס הללו חזקה דאבהתא שהיו של אבותיו דחזקה מעלייתא היא: **אבל ליס ליה בהו חזקה דאבהתא.** אלא חזקה דנפשיה שקנאן הוא והוחזקו בידו כקנייתו כך מכירתו ואין חזקתו חזקה לבטל מכירתו: **נהי דהזמה לא הויא.** לעונשס לא נפש ולא ממון הכהשה הויא לבטל עדותן: **אין מקיימין את השטר.** מתוך שטר אחר: **אא"כ קרא ערער.** על אותו שטר האחר והוחזק בב"ד על ידי עדיו דאי לא קרא עליו ערער חיישינן דלמא ההוא גופיה מזייף הוא: **משתי שדות.** מעדיס האלה אס תתומיס על שני שטרות אחריס שהן מכר שתי שדות ואכלוס הלקוחות ע"י שטרות הללו שלא שניס מקיימין שטר אלישי מהן אס התחיומת דומות: **בשופי.** בלא ערעור: **וביולא מתחת ידי אחר.** שהשטרות הללו שמקיימין את האלישי מהס יולא מתחת ידי אחר ולא מתחת ידיו של זה המוציא את האלישי: **זיופי זייף.** הסתכל בכתב של אותן שטרות וכיון ותתס הוא עצמו את האלישי דוגמת אותה תתימה: **מכוון.** מלמלא כתב בכתב הוחיל ואילו לפניו: **בוחב אדס.** אס עשאוהו עד בדבר וילא לשוכחו כותבו על תתיכת קלף ומצניעה: **ומעיד.** ע"פ אותו כתב אפי' לאחר כמה שניס: **שוורה מעצמו.** בלא רליית השטר וזכר קלת מעדותו מאליו: **אע"פ שאין זוכרה מעצמו.** אלא לאחר שראה בשטר נתן בלבו וזכר שלא נשתכח ממנו כל כך שבשמזכיריס לו זכר. אבל אינו זכר לגמרי לא דרחמנא אמר מפיהס ולא מפי כתבס: **עצמו מאי.** אס בעל דין עצמו מזכירו עד שמזכר מאי: ומאי מוקמינן להו אחזקה כדאמר לעיל משום דאילו הוו קמן דלמא הוו מודו:

ואוקי ממונא בחזקת מריה. פירש בקונטו' ואין נאמנין דקתני לאו דמגבינן בשטרא אלא דלא קרעינן ליה ונפקא מינה דאי תפס לא מפקינן מייה וקשה דאמר בפ"ק דב"מ (דף ו: וסס) גבי ספק בכור תקפו כהן מוליאין אותו מידו אלמא תפיסה דלאחר ספיקא לאו כלום היא ומיהו אההוא דסוף השואל (שם דף קב: וסס) לא קשה מידי דאמרי' גבי מסכיר בית לחבירו בי"ב זהובים לשנה מדיור זהב לחדש בא בתחלת החדש כולו למסכיר אלמא דבחזקת מסכיר הוא ופי"ה קאמר בא בסוף החדש כולו לשוכר דשאני התם דכיון דלא בא בתחלת החדש איכא למימר דאודויי אודי ליה ויש לומר דשאני גבי בכור שכהן תופס מספק דאין יודע אס בכור הוא אבל הכא שטוען בדי מהניא תפיסה וא"ת בחזקת הבתים (ב"מ דף לד:) גבי זה אומר בה אבותי כו' אמר ר"נ כל דאליס גבר ופריך הממחליף פרה בחמור זה אומר יחלוקו ומאי קושיא הא ההיא אתיא כסומכוס ורב נחמן כרבנן דלרבנן דאמרי המע"ה היינו דינא דכל דאליס גבר כיון דמהניא תפיסה כשטוען בדי ויש לומר דהכי פריך דאפי' רבנן לא פליגי אסומכוס אלא משום דחד מייהו מוחזק ואיכא למימר המע"ה אבל הכא דאין אחד מוחזק יותר מחבירו מודו לסומכוס דיחלוקו ועי"ל דהכא מיירי כשתפס קודם שנולד הספק ורש"א נראה לו להעמיד הברייתא בשאובר ולהכי אין נאמנין דאוקי ממונא בחזקת מריה ומחזקינן עדי שובר בכשרים ולא יפרעו): **אלא אמר ר"נ אוקי תרי לבהדי בו'.** וא"ת ולר"נ אמאי לא מגבינן ביה בשטרא הא סבר ר"נ כרב הונא (שבועות מז) [ב"מ דף לא:] בשני כתי עדיס המכחישות זו את זו בכל אחת באה בפ"ע ומעידה אע"ג דלפי עדות כל אחת חציתה פסולה לכל עדיות הכא נמי כיון דאין מכחישין אותן לומר שלא לוה כלום אלא אומריס אינהו נאמנים בדבר זה דפסולין הייתס ליתכשרו ואמאי לא מגבינן ביה בשטר ויש לומר דהתס באה כל אחת בפ"ע ומעידה משום דמוקמינן כל אחת בחזקת כשרות אבל הכא שאומריס קטנים היו או קרובים משמולדו עד עתה שנתרחקו ליכא למימר אוקמינהו אמחזקתייהו דפסלינן אותן משמולדו ואנוסים היו נמי מחתת נפשות לא שייך לאוקמי אחזקה דהא לא פסלי להו כלל ורש"א אומר דהכא לא מוקמינן להו אחזקה כדאמר לעיל משום דאילו הוו קמן דלמא הוו מודו:

ואוקי ארעא בחזקת בר שטיא. דוקא בקרקע הוא דאמרינן הכי אבל במטלטלים אמרינן דהוו בחזקת המוחזק כדאמר בפרק השואל (ב"מ דף ק.) גבי המחליף פרה בחמור דפריך וליחזי פרה ברשותא דמאן קיימא ולהוי אידך המע"ה ומשני דקיימא בחגם אומר ר"י דהכא לא שייך למימר כדאמרי' בסוף קדושין (דף עט:) ובמי שמת (ב"מ דף קנג: וסס) אס שכיב מרע הוא עליהס להביא ראיה שבריא היה ואס בריא הוא כו' דבר שטיא דהכא כיון דעתיס חלים ועתיס שוטה אין ראיה ממה שהוא עכשיו: **דלמא** מכירין החתימה אלא ע"י דמיון החתימה להחתימה אבל היכא דמכירין חתימת העדים בטביעת עין אע"פ שיש לו חתימה אחרת תחת ידו ליכא למיחש דלמא זייף דכיון דמכירין החתימה אס זייף היה ניכר היטב: **ורבי** יוחנן אומר אע"פ שאין זוכרה מעצמו. פי' אבל ע"י השטר זוכרה אבל אס אין זוכרה כלל לא דמפיהס ולא מפי כתבס כדאמרינן פ' ד' אחין (יבמות דף לא: וסס) גבי מפני מה לא תקנו זמן בקדושין דקאמר ליתי גבי עדיס אי דכירי ליתו ולסהדו ואתו ומסהדי ואמר רחמנא מפיהס ולא מפי כתבס וא"ת הכא נמי אמאי לא אסרינן לכתוב עדות על השטר שמא יסבה לגמרי ואתו ומסהדי מכתבא כדחייסינן התס ויש לומר דולאי התס חשו חכמיס לפי שב"ד מוסרין לו השטר ויסבור שלבך מסרוהו לו שיעיד אפי' לא יזכור אבל הכא שמעצמו כותב עדותו על השטר לא חשו חכמיס לכך וא"ת ואמאי לא מצו חזו בכתבא ולאסהודי הא תנן בגבו פשוטו (ב"ק דף לא.) מי שנמחק שטר חובו מעמיד עליו עדים ובא לב"ד ועושין לו קיומו ומפרש בגמ' מהו קיומו וכן בהגהות קמא (ב"ק דף לא.) דאמרינן גבי שורף שטרותיו של חבירו פטור מדיני אדם כו' ה"ד אי דאיכא סהדי דידעי מה הוה כתוב ביה בשטרא נכתוב ליה שטרא אחרינא אלמא לא חשבינן ליה מפיהס ולא מפי כתבס וי"ל דבפ' ד' אחין [בבריה דר"י: ת"ר שנים האחומים על השטר ומתו ובאו שנים ואמרו ידענו שכת"י הוא זה אבל אנוסים היו קטנים היו פסולי עדות היו הרי אלו נאמנים ואם יש עדים שהוא כת"י או שכת"י ירצא ממקום אחר משטר שקרא עליו ערעור פי' שרצה הנתבע לפוסלו והוחזק בב"ד אין נאמנים פי' היכא דאיכא מיגו נאמנים ולא מבגבון ביה והיכא דליכא מיגו אין נאמנים ומבגבון ביה תרי ותרי ניגנו בו תרי אלו אומרים שהיו קטנים או אנוסים או פסולי עדות והשטר חתום מסתמא בכשרות וכאילו קיימו סהדי דשטרא קדמנא ואמרו גדולים היינו ורחוקין ולא היינו אנוסים דמי והוי להו תרי ותרי ולמה אתה מאמין אלה האחרונים ואתה מגבה בו כתב רבינו יוסף הלוי ז"ל נראין הדברים שזו הקושיא לא אכולהו היא אלא אאנוסים בלחוד היא שנמצאו מעידים שהעדות לא היתה אמת ולפיכך

וכשם שאין מזימין את העדים אלא בפניהם כך אין מכחישין את העדים אלא בפניהם אמר ליה רב נחמן אילו הוו קמן ומכחישין להו הוה הכחשה ולא הוה משגיחין בהו דהוי לה עדות מוכחשת השתא דליתנהו דאילו הוו לקמן דלמא הוו מודו להו מהימני אלא אמר רב נחמן [א]אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי ממונא בחזקת מריה [ב]מידי דהוה אנכסי דבר שטיא דבר שטיא זבין נכסי אתו בי תרי אמרי כשהוא שוטה זבין ואתו בי תרי ואמרי כשהוא חלים זבין אמר רב אשי [ג]אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי [ד]ממונא בחזקת בר שטיא ולא אמרן [ה]אלא דאית ליה חזקה דאבהתיה אבל לית ליה חזקה דאבהתיה אמרינן כשהוא שוטה זבן [ו]וכשהוא שוטה זבין א"ר אבהו [ז]אין מזימין את העדים אלא בפניהן ומכחישין את העדים שלא בפניהן והזמה שלא בפניהן נהי דהזמה לא הוי הכחשה מיהא הויא אמר מר אם יש עדים שכתב ידם הוא זה או שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד אין נאמנין [ח] קרא עליו ערער אין לא קרא עליו ערער לא מסייע ליה לרבי אסי דאמר רבי אסי [ט]אין מקיימין את השטר אלא משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד אמרי נהרדעי [י]אין מקיימין את השטר אלא משתי כתובות [או] משתי שדות והוא שאכלום בעליהן ג' שנים ובשופי א"ר שימי בר אשי [יא]ויוצא מתחת יד אחר אבל מיד עצמו לא מאי שנא תחת יד עצמו דלא דלמא זיופי מזייף מתחת ידי אחר נמי דלמא אזל וחזא אתא וזייף כולי האי לא מצי מכוין ת"ר [יב]כותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליה אפילו לאחר כמה שנים אמר רב הונא והוא שזוכרה מעצמו רבי יוחנן אמר [יג]אע"פ שאין זוכרה מעצמו אמר [יד]רבה ש"מ מדרבי יוחנן [טו]הני בי תרי דידעי סהדותא ומנשי חד מנייהו מדכר חד לחבריה איבעיא להו עצמו מאי רב חביבא אמר אפילו עצמו מר בריה דרב אשי אמר עצמו לא והלכתא [יז]עצמו לא

לב א מיי' פ"ז מהלכות עדות הלכה ז סמג עשין קט טוש"ע מ"מ סימן מו סעיף ז:

לג ב מיי' פכ"ט מהל' מכירה הלכה ה סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סי' רלה סעיף כא בהגה"ה:

לד ג ב"י מ"מ שם:

לה ד מיי' פי"ח מהל' עדות הלכה ה סמג עשין קו טור מ"מ סי' לח:

לו ה ו ז מיי' פ"ו שם הלכה ג סמג שם טוש"ע מ"מ סימן מו סעיף ז:

לז ח ט מיי' פ"ח מהל' עדות הלכה ה סמג עשין קט טוש"ע מ"מ סימן כח סעיף יג:

מ י כ מיי' שם הלכה ב טוש"ע מ"מ שם סעיף יד:

גליון הש"ם

גמ' וכשהוא שוטה זבין. עי' סוכה דף מו ע"ב תוס' ד"ה ליעקא: **תוס' ד"ה דלמא כו'** אור"ת דדוקא כו'. עיין לקמן דף כח ע"ב תוס' ד"ה קיוס שטרות:

הגהות הב"ח

(א) גמ' מיכות קרא עליו וכו' עד ערער לא. בפמ"י מנוסר דלא הוה גרס להו:

תוספות רי"ד

יוצא ממקום אחר ולא דמי לא למודעא ולא לאמנה דמודעא הא קא חזי דאנוס הוה ולא היה להם לחתום עד שלא יכתבו לו שטר מודעא אאמנה נמי לא אע"ג דאמרינן שאע"פ שהלוה מאמינו למלוה שילוהו אפ"ה אין לחתום בו דהתם לאו משום פסידא דלוה שכיון שהוא מתרצה בכך אין אנו חוששים בדבר אלא משום פסידא דלקוחות הוא דאמרינן הכי שכיון שכתב ללוות ולא לוה אתי למיטרף לקוחות שלא כדין תדע דהכי הוא דהא בשטרא דלאו אקנייתא אין כותבין שטר ללוה עד שיהא מלוה עמו משום פסידא דלקוחות אבל בשטרא אקנייתא כותבין דאי טריף כדין טריף ואע"ג דאיכא למיחש דלמא ממקום אחר אין נאמנים שכיון שהגיד שוב אין חזור ומגיד (א"כ) [א"נ] י"ל כיון דפשיט ליה דתנאי מילתא אחריתי הוא ואינה עולה מהימני אף על פי שכת"י יוצא ממקום אחר נאמנים דמה לי אחרים מה לי הם כמו שאם מעידים אחרים על התנאי נאמנים כמו כן כשהעידו הן בעצמן נאמנים והרבה בני אדם עושים דבר זה שאינם רוצים להזכיר שום תנאי בשטר שהוא עתיד להתקיים ימים רבים ואומר התנאי לפני עדי השטר שלא יכפור איש לחברו הלכך אע"ג דליכא מיגו מהימן: עד אומר תנאי ועד אומר אינו תנאי א"ר פפא תרווייהו בשטר מעליא קמסהדי והאי דאמר תנאי הו"ל חד ואין דבריו של אחד במקום שנים מתקיף ליה ר"ה בריה דר"י א"ה אפילו תרווייהו נמי אלא אמרי' הני למיעקר סהדותייהו קאתי חד נמי למיעקר סהדותיה קאתי פי' א"ה כיון שהעיד על כת"י עשיתם לזה א' ממקימי השטר כמו שהוא כתוב בלא תנאי והוי ליה עדיו שנים ועדות אחרונה דברי אחד במקום שנים אפי' תרווייהו נמי אמרו תנאי היה דברינו לא להימנו כיון שהעידו על כת"י קיימו השטר שהוא כמו שהוא כתוב וכי אמרו תנאי היה דברינו הו"ל מגידים וחוזרים ומגידים ואמאי הם נאמנים אלא ע"כ לא חתימה מקויימת הוא דכיון דבתוך כ"ד מסקי דברייהו ואמרו אבל תנאי היה ביניהן אמר' הני למיעקר סהדותייהו קאתי שאמרו כת"י הוא ועכשיו אומרים לא חתמנו אלא על מנת שיתקיים התנאי וכיון דתנאי מילתא אחריתא היא שאינה עוקרתו אלא לאחר זמן לא דמיא למודעא ואמנה ומהימני דלאו עולה היא שהרי היא עדות בפ"ע הואי חד נמי כי סיים ואמר תנאי הוה עקר לחתימת ידיה לומר לא לחתמתי אלא על מנת כן וכיון דלאו עולה הוא מהימן ואשתכח דאין בשטר חתום אלא ע"א ומסיק תלמודא והלי' כר"ה [בבריה דר"י: ת"ר שנים החתומים על השטר ומתו ובאו שנים ואמרו ידענו שכת"י הוא זה אבל אנוסים היו קטנים היו פסולי עדות היו הרי אלו נאמנים ואם יש עדים שהוא כת"י או שכת"י יוצא ממקום אחר משטר שקרא עליו ערעור פי' שרצה הנתבע לפוסלו והוחזק בב"ד אין נאמנים פי' היכא דאיכא מיגו נאמנים ולא מבגבון ביה והיכא דליכא מיגו אין נאמנים ומקשה אין נאמנים ומבגבון ביה תרי ותרי ניגנו בו תרי אלו אומרים שהיו קטנים

תוספות רי"ד (המשך)

הקשינו והא תרי ותרי ניגנו אבל קטנים היו פסולי עדות היו אין בהן דרך לקושיא זו שהרי עדותן על גוף העדים הוא ולא על העדות הלכך לא מצית לאוקמי' לקושיא זו אלא על אנוסים היו בלחוד ונראין עתה דבריו שב"ז שהיו מעידין על גוף העדים ואומרים שהיו קטנים או פסולים שהן נאמנין ולא אמרינן תרי ותרי ניגנו אלא דחינן לסהדותא דקמאי ופסלין להו לגמרי משום שסהדותא דהני בתראה דמסהדי על קמאה ופסלו להו ואי איתא כ"ש שהקושיא הוא יותר חזקה על קטנים ופסולים היו שהיה אלו האחרונים נאמנים ולא נימא תרי ותרי ניגנו אלא נקרעי' להאי שטרא לגמרי כיון שהאלו האחרוני' מעידין על גופן של הראשונים שהיו פסולים א"ו בין כשאומרי' אלו האחרוני' על הראשוני' קטנים היו פסולי עדות היו בין כשאומרים אנוסים היו אומר הברייתא שאין נאמנים ועל כלם אנו מקשים תרי ותרי ניגנו ואע"פ שהן מעידין על גופן של הראשונים לפוסלן אין אנו דוחין את הראשונים לגמרי שאם יבואו שנים אחרים ויאמרו לראשוני' פסולי' הייתם או קטנים דוקא אומרים לא אלא גדולים וכשרים היינו אמרינן תרי ותרי ניגנו חוץ מעדים זוממים שהאחרונים באים ומעידים על הראשונים ואומרים ביום פלוני עמנו הייתם במקום פ' שהאמינה התורה את האחרונים ואמרינן דחידוש הוא ולא משום תרי ותרי ניגנו אבל בכ"מ אין אנו מאמינים את האחרונים יותר מן הראשונים אלא אמרינן תרי ותרי ניגנו אבל ודאי יש לברור דבר זה שאילו באו שנים והעידו על שנים אחרים שהם גזלנים או משחקי בקוביא או שהן קרובים למלוה או ללוה נאמנים הם ולא אמרינן תרי ותרי ניגנו שאלו אומרים גזלנים הן ואלו אומרים אין אנו גזלנים ובדאים אתם אלא נאמנים הם לפוסלן כדאמרינן בפרק דיני ממונות בתרא גבי עד זוממ דאמר רבא מכאן ולהבא הוא נפסל משום תרי טעמא חדא דחידוש הוא ואין לך בו אלא חדושו וחדא משום הפסד לקוחות ואמרינן מאי איכא בין הני תרי טעמא א"ב דאסהידו תרי בחד א"נ דפסלינהו בגזלנותא אלמא כל היכא דפסלינהו בגזלנותא לא אמרינן תרי ותרי ניגנו אלא נאמנים ומחזיקים להו בגזלנותא על פיהם אבל היכא דלא משרי גופייהו גזלנים אלא מכחישים אותם ואמרו דההוא סהדותא לא הות כן אמרינן תרי ותרי ניגנו ולא ידעינן אמאן נסמוך אי אהני אי אהני אם יכחישו בדרך הזמה שאמרו עמנו הייתם במקום פלוני דהוא חידוש וגזירת מלך אבל אם אמרו עמנו הי' המלוה או הלוה במקום פלוני לא ידעינן אמאן נסמוך אלא אמרינן תרי ותרי ניגנו ואי פסלו להו לגופייהו בגזלנותא או ע"י קורבה מהימנינן בתראי ומבטלין לסהדותא דקדמאי לגמרי משום דכי מסהדי על גופייהו דגזלנין ניגנו פסלו להו לכל עדות דעלמא וכן כי מסהדי שהן קרובים למלוה או ללוה פסלו להו לכל עדיות דעלמא הלכך מהימני' לבתראי ולא אמרינן תרי ותרי ניגנו דהא מסלקי להו מדין עדים שלא יהיו עדים גם בשאר עדיות אבל כשמכחישין אותן שאומרים עמנו היה המלוה או הלוה אינן פוסלין אותן לשאר עדיות כי אם בעדות זה בלבד אומרים ששקר העידו ואע"פ שלפי בבריהם ממילא מיפסלי כיון שהן אינן מעידים עליהם אלא בעדות זה ולא החזיקו בו גופן פסולין אפי' בעדות זו תרי ותרי ניגנו שאלו אומרים כך ולא אומרים כך ולא ידעינן אמאן נסמוך ולא דמי לכי משוי נפשייהו פסולים דהתם לאו על גוף העדות מעידים דנימא דתרי ותרי ניגנו אלא על גופן של עדים וכי מסהדי על גופם של עדים ליכא למימר תרי ותרי ניגנו שהאיך יהיו הם נאמנים על עצמן ומשום האי טעמא אמרינן דהכא נאמנים והכא אין נאמנים ואי אמרת כיון שכשהן מעידים על גופם הם נאמנים גם הנה כשאומרים קטנים היו פסולי עדות היו על גופן הם

שטרן